

Karl-Marx-Allee ja Kreshchatik (2005)

Oleskelen kahdeksan yötä Kiovassa, Itsenäisyydenaukiolla, jonka Kreshchatik-katu halkaisee kahtia.

Vietän aikaa enimmäkseen Kreshchatikilla. Käyn muutamissa muissakin paikoissa mutta matkani tarkoitus, paraatikatu, on mielenkiintoni kohteena. Eräässä opaskirjassa sanotaan, että kiiltävät ostoskeskukset Itsenäisyydenaukion alla eivät edusta tyyppillistä Ukrainaa. Ehkä näin onkin, mutta en yritä kuvata paikkaa objektiivisesti.

Setäni ja tätini tapasivat Kiovan yliopistossa. Minun perheestäni vain vanhempani olivat heidän häissään. Kysyn sukulaisilta ja joiltakin perhetuilta, jotka opiskelivat Kiovassa ja osallistuivat häihin, onko heillä mitään muistoja Kreshchatikista. Heidän muistonsa ovat utuisia. Jotkut ottavat esiin postikortteja tai kirjoja, joita heillä on Kiovasta. Jokainen muistaa, että häiden aikaan oli paljon lunta ja että äitini oli pitkälle raskaana. Selaan läpi äitini päiväkirjat nähdäkseni kirjoittiko hän jotain Kiovasta. Siellä on muutama maininta: hänestä tuntui, että tädin häissä tapaamallaan venäläisnaisilla oli luottamusta omaan asemaansa ja että he taistelivat omilla aseillaan. He eivät yrittäneet olla jotain mitä he eivät olleet - ja siksi saivat kunnioitusta ja tasa-arvoa naisina, työläisinä ja äiteinä ilman että he teeskentelivät olevansa miehiä.

Toukokuu 2005: Ukrainan hallitus on poistanut väliaikaisesti viisumipakon EU:n kansalaisilta. Vastavuoroisesti odotetaan samanlaisia parannuksia EU:n puolelta ukrainalaisten matkajien suuntaan. Ukrainan hallituksella on kolmivuotinen toimintaohjelma EU:hun lähentymiseksi.

Istun huoneeni ikkunalaudalla kymmenennessä kerroksessa. Huone on todella kaunis, ja näköala vielä parempi.

Neljältä iltapäivällä elektroninen soittoääni ilmoittaa tunnin vaihtumisen, elävä musiikki alkaa soida seitsemän maissa illalla ja yhdeltätoista se on jo vaiennut. Valot syttyvät asunnoissa kymmenen maissa ja ne sammutetaan yhden tienoilla.

Hotellin nimi oli ennen Moskova, nyt se on hotelli Ukraina. Hotellin esitteessä lukee: ”Hotellimme on ottanut vastaan säännöllisesti suuren määrän vieraita, heidän joukossaan tunnettuja avaruuslentäjiä, näyttelijöitä ja urheilijoita, poliitikkoja ja liikemiehiä, kansanvaltuutettuja, sekä turisteja kaikkialta maailmasta ”

Näyteikkuna, näyttämö, catwalk, virkistyspaikka ihmisille.

Hallintorakennukset sijaitsevat parillisten kadunnumeroiden puolella, vastapäätä niitä on asuntoja.

Ihmiset lukevat paksuja kirjoja ja kiiltäviä aikakauslehtiä, ratkovat sanaristikoita, kirjoittavat, piirtävät, katselevat valokuvia, puhuvat puhelimeen, juovat olutta, syövät jäätelöä ja naputtelevat kannettaviaan.

Katuja reunustavat kovaääniset. Kun musiikki vaikenee arkipäivinä, huomaa että linnut ovat

erityisen äänekkäitä.

Kaksi vaaleaa tyttöä istuu suihkulähteen vieressä ja pelaa korttia. Joukko miehiä yrittää tehdä tuttavuutta, mutta tytöt eivät ole huomaavinaan. Sitten kun miehet lähtevät, tytöt luovat minuun helpottuneen katseen. Pian kaksi naista istuu minun ja korttia pelaavien tyttöjen väliin.

Sosiaalinen tila on pienempi kuin se mihin olen tottunut; penkit ovat usein toisiaan vasten ja välissä on vain kapea tila. Usein toisilleen vieraat ihmiset istuvat samalla penkillä lähellä toisiaan. Sama koskee jonottamista: pidän usein välimatkaa edeltävään ja ihmiset luulevat, etten olekaan jonossa, ja menevät eteeni.

Alkaa sataa rankasti. Seuraan väkijoukkoa lähellä olevaan McDonald'siin. Paikka on tupaten täynnä. Ostan ranskalaiset ja yritän löytää istumapaikan, mutta yhtään ei ole vapaana. Hetken päästä eräs teinityttö, jolla on vaitonainen ystävä, kysyy haluanko istua heidän pöytänsä. Syömme hetken hiljaisuudessa. Sitten tyttö kysyy, olenko Yhdysvalloista vai Englannista. Kerron, että tulen Suomesta. Hän kysyy, missä minä asun. Tyttö näyttää hiukan pettyneeltä, kun kuulee vastauksen. "Etkö pidä hotelli Ukrainasta?", minä utelen. Hän sanoo, että se on aivan tavallinen hotelli, ei siinä ole mitään erikoista. Kun sitten selitän mitä teen täällä, hän kysyy, teenkö sitä ammatikseni. Hän sanoo, että minun olisi pitänyt tulla tänne vähän aiemmin, toukokuussa, Eurovision laulukilpailujen aikaan. Silloin täällä oli paljon turisteja. Kysyn, mitä mieltä hän on kreikkalaisesta voittajasta. Hän ei ole vaikuttunut. Tuokion kuluttua tytön pitää ystävineen lähteä kohti teatteria.

"Oranssivallankumouksen" aikaan kadun varrelle oli pystytetty telttaleiri eri puolilta maata saapuneiden mielenosoittajien majapaikoiksi. Jotkut asuivat niissä kaksi kuukautta. Se mitä nyt itse näen "vallankumouksesta" ovat ennen kaikkea katukauppiaiden myymät T-paidat ja huivit. Keskustan tavaratalossa valitsen sattumanvaraisesti pakkauksen oransseja ja vihreitä alushousuja.. En tajua, että se on erityispakkaus, jossa oranssi kuvastaa vallankumousta ja vihreä Euroviisuja. Kassalla huomaan, että tarvitsen isompaa kokoa. Myyjä antaa minun vaihtaa alusasut mutta harmittelee, että jäljellä on vain kaksi vihreää paria. Lentokentän duty freessä on kokonainen osasto kirjoja "Oranssivallankumouksesta" englanniksi ja ukrainaksi. Kiiltävissä kirjoissa on lähikuvia ihmisistä, jotka palelevat Itsenäisyydenaukiolla kovassa pakkasessa.

Ensimmäisen viikonloppuna, jonka olen täällä, pidetään uskonnonvapautta puolustava kulkue. Seuraavana viikonloppuna heiluvat vaaleanpunaiset liput aukiolla, kun samaan aikaan pidetään Euroopan sosialistien kokous ja Maailman talousfoorumi (WEF). WEF:n kongressi pidetään Kreshchatikin päässä entisessä Lenin-museossa, jota kutsutaan nykyisin Ukraina-taloksi. Rakennuksen ulkopuolella roikkuu suuri WEF:n juliste. Myöhemmin luen WEF:n nettisivulta, että "osanottajat ovat vaikuttuneita merkittävistä uudistuksista, joita uusi hallitus on jo toteuttanut, ja heidän odotuksensa ovat nyt korkealla [...] Ukrainan hallituksen täytyy tarttua otolliseen tilaisuuteen ja toteuttaa uudistuksia nopeasti, päättäväisesti ja perusteellisesti".

Uusimmissa liikkeissä vaatteet maksavat 40 eurosta ylöspäin. Kaupoissa on tungosta, mutta en ole vielä nähnyt kenenkään ostavan mitään. Paluumatkalla lentokoneessa näen naisen, jolla on "Shoes from Grand Gallery" -ostoskassi. Minulla on varaa käydä syömässä kadun varrella, mutta useimmat näyttävät katsovat hintoja hyvin tarkkaan.

Kyltit maanalaisen ostoskeskuksen lasisen sisäänkäynnin edessä kieltävät monia niistä aktiviteeteista, joita näkee tapahtuvan aukiolla: ei valokuvausta, videokuvausta, tupakointia,

juomista tai koiria. Ihmisiä kerääntyy sisäänkäynnin edustalle. Yhtenä päivänä näen pojan kuvaavan videolle, kun hänen ystävänsä polttaa ja juo ostoskeskuksen sisällä.

Netistä löydän monta sivustoa, joilla mainostetaan yksityistä majoitusta kadun varrella. Jotkut sivut vaikuttavat kyseenalaisilta. Eräällä sivulla tarjotaan asuntoa siitä rakennuksesta, jossa Eurovisiovoittaja Ruslana asuu.

Kestää hetken löytää Kreshchatikin katumuseoon. Lopulta löydän internetkahvilan yläpuolelta jotakin, joka vaikuttaa museolta. Paikka on kiinni. Sitten joku avaa oven. Kaksi naista vaikuttavat olevan hämmästyneitä, kun en puhu ukrainaa tai venäjää. Nuorempi naisista puhuu englantia. Hän aukaisee erään lukitun huoneen ja selittää, että opas on juuri nyt lomalla. Huoneessa on pahveille kiinnitettyjä mustavalkoisia valokuvia sekä joitakin esineitä. Nainen selittää lyhyesti kadun eri historialliset aikakaudet. Talo, jossa olemme, on yksi harvoista ennen toista maailmansotaa rakennetuista. Vuonna 1941 Neuvostoliiton salainen palvelu jätti radio-ohjattavia pommeja taloihin. Talot kadun varrella alkoivat räjähdellä tappaen kadulla majailevia natsimiehittäjiä mutta myös paikallisia siviilejä. 1950-luvun alkupuolella rakennettiin asuntoja rikkaita varten. Kysyn, ovatko kadunvarren asukkaat yhä rikkaita, ja hän nyökkää: ”Hyvin, hyvin rikkaita”.

Setäni toimii konsulttina suomalaisten investoijien ja ukrainalaisten tai venäläisten yhtiöiden välillä. Eräällä ukrainalaisella yhtiöllä, jonka kanssa hän työskentelee, on upea pääkonttori Kreshchatikilla, mutta yhtiön tehdas Kiovan ulkopuolella tuotti vain viisi traktoria viime vuonna.

Kaduilla on paljon kameroita. Valokuvaajat käyttävät eksoottisia eläimiä houkutellakseen asiakkaita, turisteja ja nuorisoa ottamaan kuvia itsestään, ja televisiokamerat kuvaavat kulkueita ja isoja konsertteja. Alue mainitaan kaikissa turistioppaissa.

Otan valokuvia maanalaisen sisäänkäynnistä, kun nuori mies lähestyy ja haluaa nähdä ottamani valokuvan. Näytän sen mutta selitän, että hänestä ei näy siinä paljoa. Hän on vähän pettynyt ja kyselee, onko minulla valokuvia sen aamun kulkueesta, johon monet hänen ystävänsä osallistuivat. Olen siirtänyt ne kuvat jo koneelleni.

Kun otan kuvia kahdeksankaistaisesta kadusta, josta on tehty kävelykatu, sinisiä kukkia myyvä nainen kävelee luokseni kauempaa. Hän osoittaa kameraani ja käskee minun maksaa. Sanon, että hän näkyy vain pienenä kuvassa eikä häntä voi tunnistaa. Hän viittoilee, että hänellä on viisi lasta ja hänen selkänsä on kipeä myytäväksi poimittujen kukkien niittämisestä. Jatkamme keskustelua hetkisen mutta koska emme voi ymmärtää toisiamme, meidän on luovuttava.

Luen Kyiv Postia kaupungin kalleimmassa internetkahvilassa pääpostin talossa. Lehdessä on Kiovaan muuttaneen nuoren hollantilaisen liikemiehen haastattelu. Hän tuli tänne, koska hänen kokeneemmat kollegansa suosittelivat menemistä siirtymätalouden maahan. ”Jos sinulla on kanttia, mene Puolaan. Jos sinulla on sitä vielä enemmän, mene Ukrainaan.” Hän sanoo pitävänsä tästä paikasta, koska ihmisillä ei ole mitään, mutta he eivät silti valita. Hollannissa ihmisillä on kaikkea, mutta silti he valittavat.

Istun penkillä Kreshchatikilla. Mies istuu viereeni ja kysyy, puhunko yhtään englantia. Nyökkään vastaukseksi. Hän kysyy, missä kaupungin keskusta on. Se on tarpeeton kysymys. Hän tietää vastauksen. Vaivaudun silti vastaamaan hänen kysymykseensä. Sitten hän pääsee asiaan: ”Mistä olet kotoisin? Mitä teet täällä?” Hän kertoo olevansa

amerikkalainen joka oli naimisissa saksalaisen kanssa, ja hän on täällä saadakseen uuden alun mutta se on osoittautumassa vaikeammaksi kuin hän odotti. Hänen pitäisi oppia kieltä, mutta se on helpommin sanottu kuin tehty. Me puhumme hetken kadusta, ja hän sanoo, että asunnon vuokraaminen täältä maksaa ainakin 1000 dollaria.

Olen asunut Karl-Marx-Alleella vuodesta 2001 lähtien.

Joku vuosi sitten keskustelin ystäväni kanssa mahdollisuudesta lukea sanomalehtiä netin kautta. Olimme molemmat samaa mieltä, että olisi outoa nousta ylös aamulla ja syödä aamiaista tuijottaen tietokoneen ruutua. Teen niin kuitenkin nykyään. Yhdeksän tai kymmenen aikaan aamulla menen kulman takana olevaan leipomoon. Sen jälkeen ostan lehden naiselta, joka seisoo maanalaisen sisäänkäynnin vieressä. Kotona valmistan kupin teetä ja selaan eri nettisivuja: BBC, Guardian, sitten Süddeutsche, Reuters, ehkä Spiegel tai New York Times, ja Helsingin Sanomat. Lehdet jäävät lukematta ellen käytä maanalaista päivän aikana, mitä tapahtuu harvoin koska melkein joka paikkaan pääsee pyörällä. Avaamattomien sanomalehtien pinkat kasaantuvat huoneeseeni. Olen haluton heittämään niitä pois ennen kuin olen selannut ne läpi ja leikannut kiinnostavat artikkelit talteen. Tänäpä otin talteen artikkelin, jossa sanottiin turismin olevan maailman suurin yksittäinen teollisuudenhaara. Seuraavan 20 vuoden kuluessa turistien määrän Euroopassa odotetaan kaksinkertaistuvan.

Kun katson ulos keittiön ikkunasta, näen usein jonkun ottavan valokuvia, yleensä suihkulähteen luona tai Karl Marxin patsaan vieressä. Monet haluavat tulla kuvattavaksi juuri patsaan vierellä. Suihkulähde houkuttelee kaikenlaista toimintaa: muotikuvauksia, hääkuvia, musiikkivideoita, tanssiperformansseja ja taidetempauksia..

Autot ja polkupyörät kiirehtivät ohi. Joskus ohi menee mielenosoituskulkue, etenkin maanantaisin. Katu on pikemminkin läpikulkuvyöhyke kuin paikka, jossa voi viettää aikaa.

Helteisinä päivinä ihmiset pulikoivat suihkulähteessä. Ehkä se johtuu siitä, että monet uimaltaat on suljettu ja yhä auki olevista on tullut entistä hintavampia. Viime aikoina suihkulähde ei ole toiminut. Muutama vuosi sitten kävi samoin, kun sen käynnissä pitäminen tuli liian kalliiksi. Niinä aikoina aukion laidoilla toimivat liikeyritykset lahjoittivat rahaa pitääkseen suihkulähteen toiminnassa.

Eräs mies tulee säännöllisesti joka päivä istumaan samalle penkille tuntikausiksi. Hänellä on oikein söpö, pieni ja musta koira, joka pysyy penkin alla. En osaa sanoa, mitä mies katselee; hänen päänsä ei tunnu paljoa liikkuvan. Tänäpä, ensimmäistä kertaa, näin hänen puhuvan jollekulle – punatukkaiselle naiselle, jolla oli harmaanvalkoinen, pörröinen koira.

Olen kuullut huhuja ihmisistä, jotka asuvat Karl-Marx-Alleella. Monet sanovat, että vain kommunistiseen puolueeseen kuuluneet asuivat siellä. Olen lukenut, että jokainen joka auttoi riittävästi talojen rakentamisessa, sai sieltä asunnon. Meidän talossamme useimmat asukkaat ovat vanhoja enkä tiedä, mitä he tekivät ennen töikseen. Useimmat heistä ovat ystävällisiä. Siellä asuu eräs vaalea nainen, joka vie koiransa kävelylle ainakin viisi kertaa päivässä. Hän julistaa usein, että tämä talo oli ennen hyvin kaunis, ja hän pitää huolen siitä, ettei kukaan jätä pyöräänsä eteisrappuun. Sitten on mies, joka usein utelee ammatistani ja kertoo käynneistään lääkärin luona.

Joitakin näyttää ärsyttävän kadun museostatus. Joku laittoi äskettäin oveen lapun kertoen

olevansa sosiologian opiskelija, ja hän halusi haastatella ihmisiä, jotka asuivat kadulla DDR:n aikoina. Kun menen alakertaan, joku on repinyt lapun pois. Volkssolidarität kerää enemmän sympatiaa. Sen kokouksista ja luennoista kertovia julisteita roikkuu usein käytävän seinällä, hissien vieressä.

Alan kuvata näyteikkunoita kadulla. Sitä tehdessäni huomaan, että monet ihmiset suhtautuvat varauksellisesti kameroihin. Muutaman kerran kävi niin, että kun kuvasin kauppa, ohi menevä ihminen nosti kassin eteen peittääkseen kasvonsa.

Kun astun sisään kulttuurikahvilaan, mies kysyy minulta olenko se venäläiseltä kuulostava henkilö, joka soitti juuri. Hän puhuu minulle pitkään ja lainaa minulle kirjan nimeltä *A Future for Karl-Marx-Allee*, kunhan lupaan palauttaa sen.

Hän kertoo, että kadun kehittämistä tukenut yhdistys ei ole enää toiminnassa. Yhdistys perustettiin etsimään konseptia, jolla katua voitaisiin markkinoida Saksojen yhdistymisen jälkeen. He eivät päässeet koskaan yksimielisyyteen konseptista.

Entisen Länsi-Saksan alueella toiminut yritys osti kadun halvalla 1990-luvun alkupuolella. Ajatuksena oli, että viiden vuoden sisällä kaikki vanhuset olisivat kuolleet ja koko katu olisi voitu myydä tai vuokrata korkeaan hintaan. Monet kauppatilat ovat nyt tyhjiään, koska vuokrat ovat kalliit eikä asiakkaita käy tarpeeksi. Kiinteistöjen omistajat tekevät kuitenkin voittoa vuokraamalla asuntoja; kadulla riittää asukkaita ja vuokrat ovat korkeita. Mies kysyy, paljonko maksan vuokraa. Kerron, että 80 neliöstä maksan 767 euroa, ja hän pitää sitä kovana hintana.

Katu jäi unohduksiin DDR:n viimeisinä vuosina. Oli tarinoita rakennuksista tippuvista tiilistä. Mies on nyt tyytyväinen, että katu on remontoitu. Hän lisää, että on kiinnostavaa, kuinka erilaisia reaktioita katu herättää: kirjailija Gabriel Garcia Marquez ei voi sietää sitä, kun taas arkkitehti Aldo Rossi pitää katua suurenmoisena.

Kysyn, oliko yhdistyksellä yhteyksiä muihin stalinistisen arkkitehtuurin alueisiin. Se ei ole koskaan noussut keskeiseksi kysymykseksi heille. Ehkä siksi, koska stalinistiset rakennukset ovat yleensä erillisissä kortteleissa... paitsi Kiovassa, josta löytyy samanlainen katu. Hän kävi kerran sillä kadulla 1980-luvulla, kun hänen vaimonsa opiskeli Moskovassa. Mutta se katu on lyhyempi, vain 1,6 km, kun taas Karl-Marx-Allee on yli 2 kilometriä pitkä.

Toimistosta on näkymä Kino Kosmukseen. Elokvateatteri suljettiin äskettäin työntekijöiden johtaman pitkän taistelun jälkeen. Nyt se avataan uudestaan monikulttuurisena diskona. Kukaan ei näytä tietävän, mitä se tarkoittaa käytännössä – sillä ei ole lupaa soittaa kovaäänistä musiikkia. Olen toimistossa, koska haluan saada alemmaksi vuokraa erästä tilasta, josta olen kiinnostunut. ”Aion olla siellä vain vuoden”, kerron myyjälle. ”Ei sinun pidä kertoa minulle tuollaisia seikkoja”, hän sanoo. ”Miksei? Olen juuri sellainen henkilö, jota etsitte. Nuori, joka muuttaa pian pois. Sitten voitte tehdä vuoden päästä uuden sopimuksen korkeammalla vuokralla.” Hän miettii hetken ja vastaa: ”No, täytyy myöntää että haluamme vanhuksien kuolevan mutta haluamme uusien asukkaiden olevan 30-40 vuoden ikäisiä ja toivomme heidän asuvan täällä pari, kolme vuotta.”

On lämmin ja kostea päivä. Toiset pyöräilijät ohittelevat minua, kuten yleensäkin. En yritä koskaan kisata heidän kanssaan. Pyöräni on vanha enkä ole niin urheilullinen. Pysähdyn väliaikaisessa taidegalleriassa, jossa en ole ennen käynyt. Yllätyksekseni näyttelyä valvova

henkilö on tuttuni. Hän esittelee minulle näyttelyä ja me juttelemme jonkin aikaa. Näyttely koostuu eri taitelijoiden tekemistä pienistä veistoksista. Siellä on hieno Strausberger Platzia esittävä veistos, joka on tehty kasettien muovikuorista. Kerron tutulleni, että kävin juuri Kiovassa samanlaisella kadulla ja että nyt otan lisää kuvia Karl-Marx-Alleesta. Hän oli äskettäin lukenut artikkelin Ukrainasta ja tunnelmasta maassa. Artikkelin innostunut sävy toi hänelle mieleen Saksojen yhdistymisen.

Ohitan leipomon, joka on yksi vietnamilaisten omistamista liikkeistä. Kun maksan pullan, kauppias – nuori mies jolla on mukava hymy – kysyy: ”Ette taida olla saksalainen? Kauanko olette asunut täällä?” ”Kahdeksan vuotta”, minä vastaan.
”Kahdeksan vuotta... se on pitkä aika. Teillä on yhä vahva aksentti.”

Kadun päässä olevaa vanhaa pankkia käytetään kulttuuriyhdistyksen järjestämässä jokavuotisessa taidefestivaalissa. Näyttely on kolmessa kerroksessa ja se on aika kiinnostava. Siellä on maalauksia, videoita, veistoksia, installaatioita ja piirustuksia eri teemoista. Kaksi näyttelyn valvojaa on ulkona auringossa. Kerron heille, että pidin näyttelystä. He sanovat, että minun pitäisi kirjoittaa kommenttini vieraskirjaan. Menen takaisin sisälle. Kun palaan ulos, he juttelevat vastapäätä olevasta rakennuksesta. Siellä on tarjolla joitakin kivoja asuntoja. He pyytävät minut näyttelyn lopettajaisiin, Finissageen.

Pyöräilen siihen kohtaan Frankfurter Alleeta, jossa stalinistiset rakennukset loppuvat. Huomaan pienen hotellin viimeisen rakennuksen kulmassa; sen täytyy olla kadun ainoa hotelli.

Me, kaksi Berliinissä vierailevaa ystävääni ja minä, menemme syömään läheiseen lihakaupan lounasbaariin.. Käyn siellä aika usein, joten he eivät enää hämmästele sitä, etten syö lainkaan lihaa. Tilaan perunoita, hapankaalta ja vihreitä papuja. Ystäväni tilaavat isot liharuoka-annokset. Istumapaikat ovat varattuja, joten me seisomme pöydän ympärillä. Juttelemme matkasta, jonka toinen heistä teki junalla Baltian maista Belgradiin. Hän kertoo, kuinka Varsovassa homoparaatin aikana ihmiset heittelivät heitä kananmunilla. Toinen ystäväni huomauttaa, miten ihmiset muuttivat vielä viisi vuotta sitten pois Suomesta, koska siellä siedettiin niin vähän homoseksuaalisuutta.

Me odotamme valojen vaihtumista vihreiksi. Se kestää aina tovin. Sitten kun valo vaihtuu, sen ollessa vihreänä on tuskin aikaa ylittää katua. Elinkumppanini sanoo, että hänen mielestään liikennevalojen vaihtuminen on vastikään alkanut viedä kauemmin kuin ennen.

Joitakin kuukausia siten kävin usein Berliinin tutkimuksen keskuksessa. Löysin monia teoksia Karl-Marx-Alleesta. Löysin myös Wolf Biermannin teoksen, johon oli koottu hänen kuviaan ja laulujaan. Hän kirjoitti laulun Karl-Marx-Alleesta, jossa sanottiin, että kadun nimi pitäisi yhä olla Stalinallee. Hänen mielestään katu ei edustanut Karl Marxin ideaalia eikä yleensääkään hänen näkemystään sosialismista. Yksi säe vuonna 1965 tehdystä laulusta kuuluu näin: ”Und weil auf dieser Straße / Am Abend um halb zehn / Schon Grabestille lastet / Die Bäume schlangestehn.”